

Відгук

офіційного опонента про дисертацію

Буяльської Тетяни Іванівни

«Вираження комунікативної підтримки в сучасному англомовному побутовому та психотерапевтичному дискурсі: когнітивно-дискурсивний аспект», подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 – германські мови

Сучасні когнітивно та дискурсивно орієнтовані студії продовжують активно вивчати загальний механізм комунікації, пояснюючи його складну, мінливу та неоднозначну процесуально-результативну природу шляхом дослідження цілого спектру інтенціонально різнотипних людських інтеракцій. Такі індивідуальні гносеологічні проникнення поступово починають створювати у світоглядній площині вітчизняного мовознавства цілісну картину сутності спілкування, вимальовують його нові контури та викривають раніше невідомі глибинні моменти його перебігу. Такі успіхи зумовлені домінуванням функціонального підходу до мови та мовлення, який вже підтвердив свою доцільність та високий пояснювальний потенціал, адже передбачає вивчення одиниць у широкому контексті конкретних комунікативно-прагматичних ситуацій та у тісному зв'язку з лінгвокреативною діяльністю людини. Осмислення спілкування як інтеграції ситуативних, контекстуальних, соціокультурних факторів буття мовців з урахуванням їхніх комунікативних компетенцій призводить не тільки до виділення нового об'єкта лінгвістичного аналізу – дискурсу, але й до усвідомлення його як інструменту, що уможливорює комплексний аналіз та виведення етнокультурних та індивідуально-психологічних принципів та механізмів людської інтеракції.

У цьому контексті стає зрозумілим, що рецензована розвідка, присвячена розгляду когнітивно-дискурсивних ознак вираження комунікативної підтримки в сучасному англомовному побутовому та психотерапевтичному спілкуванні, відрізняється своєю *актуальністю* та, за нечисленності праць, присвячених

вивченню *комунікативної підтримки* у вітчизняній та закордонній лінгвістиці, новизною. *Мета* дослідження полягає у з'ясуванні змістових, формальних і дискурсивних особливостей дії комунікативної підтримки в англомовній побутовій та психотерапевтичній сферах міжособистісної взаємодії. *Матеріалом* дисертаційного дослідження слугував корпус кінодіалогів (30 фільмів), (45) скриптів оригінальних англомовних психотерапевтичних консультацій різного напрямку психологічної спеціалізації з фрагментами (1700 одиниць) комунікативної підтримки, англомовні лексикографічні джерела. Виправданим і доречним є запропонований авторкою методологічний апарат дослідження, стратифікований на низку окремих блоків, що, на нашу думку, дозволило їй всебічно розглянути такий складний дискурсивно представлений феномен психологічного життя людини, яким є комунікативна підтримка, зокрема в межах англомовного соціуму.

У роботі *комунікативна підтримка* визначається як соціально важливий, психологічний елемент міжособистісної взаємодії, інтенціональне значення якого полягає у вербально представленій моральній допомозі *Іншому* шляхом регуляції його дисбалансованого психоемотивного стану, збереженні психоемотивної рівноваги чи позитивного настрою та можливій корекції у цьому руслі поведінки особи. Відповідне макроінтенціональне значення, як правильно вивела дисертантка, складається з мікроінтенцій, реалізованих, залежно від прагматичних умов міжособистісного спілкування, у низці окремих, також слушно диференційованих у роботі, значень комунікативно-семантичних категорій згоди, захисту, співчуття, втішання, підбадьорення та схвалення. Такі категорії реалізуються у межах мовленнєвих актів та самостійної дискурсивної одиниці комунікативної підтримки, яка визначається адресантно-адресатною конфігурацією, характеризуючись високим рівнем інтердискурсивності.

Відповідно, результати вивчення та порівняння мовних та мовленнєвих, а також актомовленнєвих та тактико-стратегічних особливостей комунікативної підтримки у межах не тільки побутового, але й психотерапевтичного підтипів

англомовного дискурсу є важливим здобутком *комунікативно-прагматичної* частини дослідження. *Лінгвокогнітивна* складова роботи відтворює, зокрема у порівняльному аспекті вказаних підтипів дискурсу, фреймову модель ситуації комунікативної підтримки, макро- та мікроелементи якої відповідають за актуалізацію різнотипних висловлень підтримки з визначеним прагматичним потенціалом. Досягненням роботи вважаємо й успішне використання в ролі пояснювального інструменту базисних пропозиціональних схем аранжування інформації, активованої мовними одиницями лексичного, синтаксичного або текстового рівнів комунікативної підтримки, та їхній слушний поділ на адресантно-центричні, адресатно-центричні, медіоцентричні, квазіадресантно-центричні та квазіадресантно-центричні пропозиції. Зазначені ключові моменти роботи представлені у додатках, які ілюструють положення лінгвокогнітивної (фреймова складова) та лінгвокомунікативної (тактико-стратегічна специфіка) частин розвідки.

У цілому, відзначимо наукову ґрунтовність дисертації Т.І. Буяльської: наявні думки і наукові положення є результатом глибокого осмислення як солідного корпусу науково-теоретичних джерел (405 позицій), так і інтерпретації отриманих шляхом комплексного аналізу ілюстративного матеріалу (76 позицій) його результатів.

Незважаючи на загальне позитивне враження від рецензованої роботи, зазначимо, що її прочитання викликало наступні зауваження та запитання:

1. Деяка плутанина спостерігається, на наш погляд, з термінами методологічної частини роботи. Так, для співставлення семантико-когнітивних і дискурсивних особливостей дії комунікативної підтримки у побутовому та психотерапевтичному спілкуванні у роботі залучаються *порівняльно-описовий* та *зіставний методи* (с. 9). *Метод зіставного* аналізу представлено як спосіб «виявлення специфіки варіювання втілення дискурсивної координуючої макростратегії в побутовому та психотерапевтичному підтипах дискурсу» (с. 73). Однак, *метод зіставного аналізу* визначається дослідниками (М.Ф. Алифєренко, М.П. Кочерган, В.М. Топоров, М.О. Шутова) як головний

метод *контрастивної лінгвістики*, спрямований на виявлення міжмовних подібностей та відмінностей у структурах мов та у способах вираження одних і тих самих значень; у роботі ж ідеться лише про англomовний дискурс. На чий підхід спирається авторка? У свою чергу, на сторінках 66-67 вже *порівняльно-описовий метод* позиціонується як той, «в основу якого покладено *порівняльний* аналіз реальної комунікації» та «який уможливив опис та узагальнення особливостей вираження комунікативної підтримки у кожній із визначених сфер». Крім того, *порівняльно-описовий* метод відноситься дисертанткою то до кваліфікаційного блоку методики аналізу матеріалу (с. 64-67), то до прагмалінгвістичного (с. 76).

2. Для більш повного опису відмінностей між побутовим та психотерапевтичним англomовним дискурсами в актомовленнєвій та тактико-стратегічній площинах, на наш погляд, було б доцільним не тільки констатувати наявність спільних актів або дискурсо-залежних та незалежних тактик, але й провести *кількісне* розмежування між цими одиницями.

3. У дослідженні комунікативна підтримка розглядається на різних рівнях її реалізації – актомовленнєвому та дискурсивному. Зокрема, за критерієм інтенціональності комунікативна підтримка виступає як окремий дискурс, у зв'язку з чим виникають запитання: чи існують закономірності композиційно-сислової побудови сценарію дискурсу ефективної комунікативної підтримки в англomовній спільноті? Якщо так, то яке поетапне введення різних мовленнєвих актів/тактик є типовим та найбільш ефективним для здійснення впливу на реципієнта, зокрема у межах побутової та психотерапевтичної англomовної комунікації?

4. В основному роботу виконано охайно. Однак при цьому в ній наявні помилки орфографічного (напр., с. 30, 34, 35, 64, 106, 170, 175) та технічного (с. 34, 73, 80, 88, 134, 156, 169) характеру.

Указані зауваження не знижують цінності проведеного дослідження, не торкаються його загального змісту і структури. Вважаємо, що завдання роботи виконані, а мету досягнуто. Її зміст, у цілому, поданий логічно та прозоро,

характеризується високим рівнем викладу. Автореферат та публікації повністю відбивають зміст дисертації. Положення, винесені на захист, є теоретично новими, свідчать про оригінальне самостійне дослідження. Можна сподіватися, що розвідка займе гідне місце серед інших робіт, присвячених когнітивно-комунікативному дослідженню ситуацій різнотипних діалогічних взаємодій.

Тож вважаємо, що дисертаційне дослідження Буяльської Тетяни Іванівни «Вираження комунікативної підтримки в сучасному англomовному побутовому та психотерапевтичному дискурсі: когнітивно-дискурсивний аспект» відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року, № 567, а його авторка – Буяльська Тетяна Іванівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови.

Рецензент:

Кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри германської філології
Чернігівського національного педагогічного
університету імені Т.Г. Шевченка

О.О. Борисов

Підпис Борисова О.О. засвідчую:
Начальник відділу кадрів ЧНПУ
університету імені Т.Г. Шевченка

Л.Ф. Лук'яненко